

Інститут миру і порозуміння

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА В ГРОМАДІ: ПАРТИСИПАТИВНИЙ АЛГОРИТМ РОБОТИ

З метою підвищення здатності громад розробляти та втілювати в життя життєздатні безпекові ініціативи ми пропонуємо **партисипативний (залучений) алгоритм роботи в громаді** (мається на увазі «Територіальна громада») з незначним залученням зовнішніх ресурсів. Це означає, що громада через **ініціативну групу з безпеки** включається в процес формування безпечного середовища на усіх без винятку етапах розробки, реалізації та оцінки безпекової ініціативи. Тобто члени ініціативної групи з безпеки набувають **навичок фасилітації групових процесів** та оволодівають **методологією самофасилітації безпеки в громаді** з тим, щоб **ініціювати та якісно управляти процесом формування безпеки у власній громаді**.

Партисипативний алгоритм розбудови безпеки в громаді передбачає:

1. Формування ініціативної групи з безпеки

Ініціативна група з безпеки (ІГБ) – це команда активних, небайдужих людей, які прагнуть розбудовувати безпеку у власній громаді та готові фасилітувати й управляти процесом вироблення і реалізації комплексної та життєздатної безпекової ініціативи. ІГБ може бути: громадською організацією, коаліцією організацій, неформальним чи юридично оформленим об'єднанням членів громади, куди входять як представники громадськості, так і представники органів місцевого самоврядування. Як зазначено вище, головний критерій для ІГБ – мотивація до роботи з розбудови безпеки в громаді. Варто зауважити, що додатковими перевагами для ІГБ є: досвід фасилітації, принаймні у декількох членів команди, партнерство з органами місцевого самоврядування (ОМС) або входження їх представників до ІГБ, співпраця з ключовими суб'єктами формування безпеки в громаді або їх входження до ІГБ (поліція, пожежники/«єменесники», медики...).

Керуючись даною методологією, ІГБ, за наявності базового потенціалу (навички фасилітації, партнерства з ОМС та ключовими суб'єктами формування безпеки, може самостійно ініціювати та управляти процесом розбудови безпеки в своїй громаді. Партисипативний підхід в організації роботи ІГБ передбачає активне використання інструментарію фасилітованого діалогу – спеціально підготовленого групового процесу, який відбувається за допомогою ведучого (фасилітатора) та має на меті покращення розуміння/стосунків між учасниками, оскільки спрямований на спільне прийняття рішень чи розв'язання конфлікту. Такий підхід має бути засадничим у процесі творення безпекових програм та ініціатив. Адже діалог як форма роботи дозволяє залучити зацікавлені сторони та врахувати думки та потреби різних суспільних груп, що вкрай важливо для цілісності потенційних програм і стійкості їх результатів.

Детальніше ознайомитись з фасилітацію групових процесів та використання інструментів діалогу у виробленні ефективних рішень можна за посиланнями нижче:

- Методичний посібник для тренерів тренінгу «Інструменти діалогу у виробленні ефективних рішень на рівні громади», А. Горова, М. Єлігулашвілі, О. Копіна, <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/452815>
- Матеріали учасників тренінгу «Інструменти діалогу у виробленні ефективних рішень на рівні громади», А. Горова, М. Єлігулашвілі, <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/452800>

Якщо ж власного потенціалу недостатньо, ГО «ІМІП», <http://ipcg.org.ua>, <https://cop.org.ua/ua/> пропонує послуги з посилення потенціалу громади у сфері безпеки та супроводу (менторингу) процесу розбудови безпеки у громаді.

2.Залучення ключових учасників (стейкхолдерів)

Передумовою створення безпечного середовища є включення у процес ключових відповідальних суб'єктів та високий рівень взаємодії в реалізації ініціатив і програм із безпеки. Для їх виявлення ми пропонуємо кілька партисипативних інструментів, які допоможуть ідентифікувати «потрібних» суб'єктів та з'ясувати рівень співпраці між ними:

- Мапа стейкхолдерів (див. Додаток 2)
- Цибулина участі. Самофасилітація безпеки у громаді. Методичний посібник для громад., А. Горова, О. Корабльова, М. Єлігулашвілі, О. Копіна, Р. Коваль, О. Матвійчук, О. Настіна, І. Бринош, стор. 27, <https://drive.google.com/drive/folders/17cKYn9rGkfnzG9cfGH4gIDQh45-kD7St>

Ключові учасники можуть у той чи інший спосіб стати частиною партисипативного процесу з розбудови безпеки в громаді. В тому числі, ключові учасники з часом можуть стати членами ІГБ.

3. Аналіз безпекових ризиків

Перегляд і класифікація загроз у сфері безпеки, вивчення потреб мешканців громади у сфері безпеки є необхідним підготовчим етапом роботи, адже будь-яка ініціатива з безпеки повинна максимально відповідати особливостям життя громади і запитам усіх її суб'єктів.

Для аналізу ризиків у сфері безпеки ми пропонуємо такі інструменти:

- **Аналіз безпекових ризиків. Онлайн інструмент. І. Бринош, <https://cop.org.ua/ua/praktychni-instrumenty/analiz-bezpekovykh-ryzykiv>**
- **Мапування ризиків. Матриця пріоритетів. Самофасилітація безпеки у громаді. Методичний посібник для громад., А. Горова, О. Корабльова, М. Єлігулашвілі, О. Копіна, Р. Коваль, О. Матвійчук, О. Настіна, І. Бринош, стор. 32 – 35, <https://drive.google.com/drive/folders/17cKYn9rGkfnzG9cfGH4glDQh45-kD7St>**
- **Дорадче опитування. Дослідницька прогулянка (див. Додаток 3)**

4. Аналіз потенціалу громади зі створення безпечного середовища.

Розробка справді корисного й дієвого плану роботи з розбудови безпеки для окремо взятої громади вимагає розуміння її сильних і слабких сторін, аналізу наявних та потенційних ресурсів в широкому розуміння цього терміну. Адже треба розуміти, що успішне впровадження будь-якої якісної системної зміни – а формування безпеки в громаді якраз належить до такого типу змін – вимагає розвитку «інфраструктури», яка, власне, уможливить життєздатність цих змін. Саме тому, партисипативний алгоритм розбудови безпеки передбачає комплексний аналіз потенціалу громади у сфері безпеки.

Потенціал громади складають такі ключові сфери:

- 1. Аналіз громади:** досвід реалізації безпекових ініціатив, рівень адаптивності громади в кризових ситуаціях, прийняття/опір змінам в громаді;
- 2. Інтегрованість та рівень довіри в громаді:** рівень конфліктогенності, практики прийняття рішень, рівень інклюзивності, соціальна згуртованість;
- 3. Людські ресурси:** наявність відповідних фахівців; рівень компетенцій суб'єктів у сфері безпеки; лідерство; мотивація;
- 4. Матеріально-технічні та фінансові ресурси:** наявність та якість технічних засобів, наявність фінансових ресурсів;
- 5. Партнерство та комунікація:** ефективність взаємодії між органами місцевого самоврядування, ключовими суб'єктами, відповідальними за безпеку та громадськістю; ефективність комунікації у громаді у сфері безпеки.

Ще раз звертаємо увагу на те, що аналіз потенціалу громади, як усі інші кроки алгоритму потребує фасилітованого обговорення (діалогу) в команді ІГБ та ключових стейкхолдерів.

Для аналізу потенціалу громади ми пропонуємо такі партисипативні інструменти:

- **Аналіз потенціалу громади** впроваджувати безпекову ініціативу. Онлайн інструмент, А. Горова, <https://cop.org.ua/ua/praktychni-instrumenty/analiz-potentsialu-hromady>
- **Матриця безпекового потенціалу громади.** Аналіз ключових груп. Самофасилітація безпеки у громаді. Методичний посібник для громад., А. Горова, О. Корабльова, М. Єлігулашвілі, О. Копіна, Р. Коваль, О. Матвійчук, О. Настіна, І. Бринош, стор. 35 – 39, <https://drive.google.com/drive/folders/17cKYn9rGkfnzG9cfGH4glDQh45-kD7St>

5. Дизайн ініціативи (стратегії/програми/плану дій) з розбудови безпеки.....

Планування розбудови безпеки в громаді – це процес визначення спільного бачення безпечної громади та шляхів досягнення цього бачення. Важливо наголосити, що планування – це командний процес, тобто, такий, що передбачає активне залучення/включення уповноважених представників усіх ключових структур на рівні громади, які, у той чи інший спосіб, дотичні до питань безпеки в громаді. Розуміння важливості внеску кожного учасника забезпечує добровільну та мотивовану включеність в процес планування, що, в свою чергу, створює передумову формуванню відповідального ставлення та адекватного розподілу повноважень серед відповідних структур на етапі реалізації стратегії. Командний процес також означає вибудовування діалогу на рівні громади щодо питань безпеки, що передбачає, не тільки і не стільки, налагодження двосторонніх комунікацій між різними учасниками, як утвердження в громаді діалогового майданчику – як філософії простору включення усіх без винятку груп, прийняття різних точок зору, визнання важливості і здатності кожного, розуміння кожного. Власне, на основі цього діалогового процесу можливим є реальне вироблення та реалізації життєздатних ініціатив, які призводять до системних змін і трансформацій на рівні громади.

Стратегічне планування неможливе без попереднього розуміння ризиків, які існують у сфері безпеки в громаді. До прикладу, для однієї громади питання безпеки міцно пов'язані з нафтопроводом, який перетинає територію громади. Для іншої більш актуально сезонний туризм і гарантування безпеки відпочиваючим і місцевому населенню в таких умовах. Зрозуміло, що і бачення безпеки в громаді і шляхи її досягнення будуть різнитись для цих громад. Отож, наявні ризики в сфері безпеки в громаді та їх розуміння є важливою передумовою якісного стратегічного планування та подальшої реалізації стратегії. Вироблення плану попередження ризиків у сфері безпеки – це змістовна складова стратегії. Громада, яка має достатньо підготовлених фахівців, технічне оснащення та досвід роботи з ініціативами в сфері попередження небезпек, очевидно, суттєво відрізняється від громади, яка таких ресурсів (або потенціалу) не має. Це означає, що процес стратегічного планування у сфері безпеки має враховувати не тільки безпекову ситуацію, а й потенціал громади виробити та реалізувати таку стратегію. Отож, стратегічному плануванню має передувати не тільки аналіз ризиків, а й аналіз потенціалу громади у сфері безпеки. Врахування сильних та слабких сторін громади у процесі стратегічного планування дозволить розробити реалістичний та життєздатний план формування безпеки в громаді. Отож, якісний процес стратегічного планування у сфері безпеки в громад передбачає створення діалогового майданчику, що забезпечить мотивоване включення в процес, окрім команди ІГБ, представників відповідних структур, для вироблення стратегії формування безпеки в громаді з урахуванням наявних ризиків та потенціалу в громаді.

Для проведення сесії (або сесій) з планування, ми пропонуємо такі інструменти в партисипативному підході:

- **Безпека в громаді. Стратегічне планування. Онлайн інструмент,** А. Горова, <https://cop.org.ua/ua/praktychni-instrumenty/bezpeka-v-hromadi-stratehichne-planuvannia>
- **Планування розбудови безпеки. Самофасилітація безпеки у громаді. Методичний посібник для громад.,** А. Горова, О. Корабльова, М. Єлігулашвілі, О. Копіна, Р. Коваль, О. Матвійчук, О. Настіна, І. Бринош, стор. 40, <https://drive.google.com/drive/folders/17cKYn9rGkfzG9cfGH4glDQh45-kD7St>

6. Підтримка процесу змін: моніторинг, менторинг реалізації безпекової ініціативи.....

Після того як пріоритети громади в сфері безпеки визначено, обов'язково необхідно організувати регулярні зустрічі ІГБ та ключових суб'єктів з безпеки з метою моніторингу та підтримки процесу розбудови безпеки. Це означає, що реалізації безпекової ініціативи потребує визначення основних показників успішності та їх відслідковування в процесі. При цьому, показники успішності мають стосуватись як зниження безпекових ризиків, так і посилення потенціалу безпеки в сфері безпеки. Команда ІГБ самостійно або із залученням зовнішніх експертів (ГО «ІМІП») також може взяти на себе менторську роль-навчально-методологічного супроводу процесу впровадження безпекової ініціативи.

Серед поширених запитів супроводу безпекових ініціатив можуть бути:

- навчання практикам ведення діалогу для ухвалення рішень та розв'язання конфліктів; тренінгу з управління змінами для представників органів місцевого самоврядування та громадськості;
- налагодження взаємодії між поліцією та іншими членами громади;
- стратегічних сесій із розробки програми з безпеки;
- залученню коштів/ресурсів для реалізації безпекової ініціативи.

Для здійснення моніторингу та менторингу ми пропонуємо такі інструменти:

- **Моніторинг та оцінка. Методичний посібник для громад.,** А. Горова, О. Корабльова, М. Єлігулашвілі, О. Копіна, Р. Коваль, О. Матвійчук, О. Настіна, І. Бринош, стор. 41, <https://drive.google.com/drive/folders/17cKYn9rGkfzG9cfGH4glDQh45-kD7St>

.. ДОДАТОК 2. Мапа стейкхолдерів. Інструкція для фасилітатора ..

Інколи, особливо коли ми починаємо розробляти комплексні рішення, складно вирішити на кого, перш за все, мають бути спрямовані наші кроки, кого перш за все треба залучати і на якому етапі. При реалізації точкових безпекових ініціатив може знадобитись інструмент аналізу зацікавлених сторін. Він у край простий у застосування, але може зекономити велику кількість часу під час реалізації ініціатив.

Інструкція:

Перш за, все сфокусуйте учасників на певній темі чи проблемі з безпеки, над розв'язанням якої ви працюєте.

Випишіть цю тему/проблему на дошці.

Попросіть учасників обговорити та виписати на стікерах всіх зацікавлених сторін. Одна картка - один стейкхолдер.

Для складання цього переліку вам можуть допомогти запитання:

1. На кого вплине дана ініціатива?
2. На кого вже впливає дана проблема і як?
3. Хто має приймати рішення щодо неї?
4. На кому лежить відповідальність за її розв'язання?.

Потім запропонуйте групі посортувати усі картки/стікери, відповідно до того, який вплив та який інтерес має той чи інший стейкхолдер по відношенню до визначеної теми/проблеми.

	Низький інтерес	Високий інтерес
Високий вплив		
Низький вплив		

Спробуйте разом з групою учасників розподілити їх у запропонованій таблиці, детально уточнюючи чому вони розміщують цю установу чи людину саме тут. Важливо проговорити різні точки зору, щоб у учасників сформувалась спільна картинка реальності та кола причетних осіб.

На основі вже сформованого розуміння, разом з групою визначте:

1. Кого і як зі стейкхолдерів варто проінформувати про процес, який ви започаткували;
2. Кого і як варто залучити на етапі отримання консультацій;
3. Кого і як необхідно залучити на ваші зустрічі на постійній основі

....ДОДАТОК 3. Дорадче опитування. Дослідницька прогулянка....

Дорадче опитування

Інструмент, який дозволяє вплинути на громадську думку та побачити її зміну в експериментальний спосіб.

Вибірка громадян проходить опитування стосовно певної проблеми; потім їх запрошують на кількаденне обговорення цієї ж проблеми з політиками, експертами та громадськими діячами.

Після обговорення вони проходять те саме опитування.

Дуже дієво, коли опитування проводиться під час Консенсусної конференції.

Одна зустріч триває вікенд, з анкетуванням до і після — близько тижня.

Дослідницька прогулянка

Прогулянка влаштовується відповідно до підготовленого сценарію, визначаються конкретні місця та об'єкти, які потребують втручання, досліджує враження, потреби досліджуваних осіб, що стосуються різних аспектів території. Краще, якщо в такій прогулянці беруть участь максимально 3-5 осіб.

Дослідницька прогулянка — це техніка, яка дозволяє досить легко залучити учасників та взаємодіяти з ними у дружній атмосфері. Однак вона вимагає хорошої підготовки та компетенції особи, яка її проводить: від знання досліджуваної території до вміння ставити питання і записувати відповіді під час пересування.

Можливі два сценарії прогулянки:

- 1.прогулянка запланованим маршрутом—для оцінки конкретних елементів цієї території (наприклад, розміщення лавок, освітлення, зручності використання);
- 2.прогулянка, під час якої досліджувана особа веде інтерв'юера своїм маршрутом, визначеною дослідником територією—служить для кращого розуміння території з точки зору визначеного сценарію (наприклад, улюблені, приємні і неприємні місця тощо).

Цей метод дозволяє провести дослідження території, порівняння конкретних місць та об'єктів, які потребують втручання, дослідження вражень, потреб досліджуваних осіб стосовно різних аспектів території. Окрім того ви маєте можливість діагностувати функції території і зібрати ідеї щодо їхнього покращення безпосередньо від учасників у результаті прямого дослідження території

Учасниками має стати група жителів конкретної території (переважно від однієї до трьох осіб); залежно від предмету прогулянки можна влаштовувати з певними групами, наприклад, з молоддю, людьми похилого віку, особами з інвалідністю, з батьками маленьких дітей та ін.

Цей матеріал підготовлений ГО «Інститут миру і порозуміння» (ІМіП) за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» в рамках проєкту «Посилення потенціалу громад реалізовувати системні зміни у сфері безпеки, пов'язані з пандемією COVID-19 та особливими загрозами і потребами вразливих груп населення».